

TIPS & TOPS VOOR LERAREN

Marketing

Wanneer de kinderen iets willen kopen kan marketing een rol spelen. Een fabrikant van een bepaald product wil graag dat het product verkocht wordt. Stel dat de kinderen een leren voetbal willen kopen, dan kunnen er verschillende dingen een rol spelen: hoe de voetbal eruit ziet, de inrichting van de winkel, reclame in een folder, een bepaalde actie, bijvoorbeeld een gratis shirt of petje.

Bij het kiezen van een leren voetbal, kunnen deze aspecten een rol spelen. Bijvoorbeeld dat de kinderen al een shirt of petje hebben en liever kiezen voor een voetbal die iets goedkoper is en van dezelfde kwaliteit. Welke rol speelt de reclame in een folder? Gaan ze alleen naar deze winkel of ook naar een andere, waar geen voetbal in de folder staat? Praat met de kinderen over het feit dat het maken van reclamefolders en acties ook gevolgen kan hebben voor de prijs van een product. En ook of reclame en acties hun keuze beïnvloedt.

Marketing kan ook een rol spelen wanneer kinderen zelf iets willen verkopen om geld te verdienen voor de Klasse!kas. De kinderen kunnen eerst bij zichzelf na gaan waar ze met betrekking tot reclame gevoelig voor zijn. Dat kan bijvoorbeeld een mooie verpakking, een goede reclamefolder of reclamezin of een actie zijn. Dit kunnen ze dan toepassen op wat ze zelf willen verkopen.

Reclame

Wanneer de kinderen iets willen kopen van het geld uit de Klasse!kas, kan reclame daarbij een rol spelen. Worden ze door reclame beïnvloed? Of andersom, wanneer ze zelf iets willen verkopen om geld te verdienen voor de Klasse!kas, welke rol speelt reclame dan? Kiezen ze er wel of niet voor om reclame te maken en zo ja, wat en hoe?

Om een product goed te kunnen verkopen wordt hiervoor reclame gemaakt. De fabrikant wil dat het product bekend wordt bij de mensen. Reclame komt overal voor: op de televisie, radio, in kranten, in folders, op straat. Reclame heeft een bepaalde invloed op het koopgedrag. Het kan leiden tot impulsaankopen en teleurstellingen (een miskoop). Praat met de kinderen over invloed van reclame. Waar komen ze het tegen? Wat doen ze ermee? Onthouden ze reclame? Waar zijn ze zelf gevoelig voor? Hebben ze hiermee ervaringen? Wat is belangrijk voor de winkeliers? En voor de reclamemakers? Wat is belangrijk voor de koper? Laten de kinderen zich (ver)leiden door reclame bij het kopen van een product? Waardoor komt dat? Bevat reclame goede, relevante informatie over een product? Welke aspecten van reclame zijn van belang wanneer de kinderen zelf iets willen verkopen? Waarom?

Waar voor je geld

Om een miskoop te voorkomen is het belangrijk dat de kinderen zich goed (laten) informeren over een product. Ze maken hierbij zoveel mogelijk gebruik van neutrale informatie, als vergelijkende warenonderzoeken. Ook ervaringen van andere mensen kunnen een invloed hebben op de juiste keuze. Ze kunnen rekening houden met de kwaliteit van het product: Is het duurzaam? Is het gemaakt van stevig materiaal? Wanneer het gaat om elektrische apparaten zijn er meestal wel testtabellen beschikbaar. De kinderen kunnen leren deze te lezen en er belangrijke informatie uithalen. Andere producten zijn weer voorzien van een keurmerk. De kinderen kunnen ook zelf een test bedenken, met dingen waar ze op willen letten.

Een voorbeeld over 'waar voor je geld' gaat over de prijs en kwaliteit van caviavoer. Hieronder een beschrijving uit 'Ondernemende kinderen tellen mee'. Het betreft een onderzoekje van een bovenbouwgroep naar prijs en kwaliteit van caviavoer.

Prijs en kwaliteit van caviavoer

De correspondentieklas komt op bezoek en neemt een woestijnrat mee als cadeau. Keurig wordt het cadeau aangekondigd: dan kan de groep alvast een hok in gaan richten en voer aanschaffen. De directe aanleiding voor dit onderzoek is een opmerking van Patrick, de penningmeester van de groep, die vreest dat dit levende cadeautje wel eens flink zijn tanden in het budget van de groep kan zetten: "Wat gaat dat wel niet kosten, zo'n beest?" Het gesprek gaat over de inrichting van de kooi en de kosten van een dierenarts, maar vooral de telkens terugkomende kosten van het voer blijken Patricks zorg te veroorzaken. De groep deelt die financiële zorg. Een paar kinderen weten dat een woestijnratje 'gewoon' caviavoer (knaagdierenvoer) kan eten. En wat kost dat? We zoeken het uit!

De leraar spreekt met de klas af dat ze in de loop van de week het probleem verder zullen uitwerken. Het is duidelijk dat de centrale vraag zal zijn hoeveel een woestijnratje eet en wat caviavoer kost. De gedachtegang voorzettend kom je op vervolgideeën: Hoe is caviavoer verpakt? Wat kost het per verpakking? Gewichten spelen een rol: per gram of kilogram? Om te kunnen vergelijken moet er gewerkt worden met verhoudingen. Is de inhoud van elke verpakking wel gelijk? Zit er in elk pak wel hetzelfde? Kwaliteit? Kwaliteitsonderzoek door steekproeven te nemen. Handig tellen. Hoe kun je handig snel tellen hoeveel bestanddelen er in een hoeveelheid voer zit?

In dit voorbeeld kiest de leraar voor het vergelijken van prijzen van verpakking van verschillende grootte. De verschillende gewichten moeten omgerekend worden naar een maat waarmee vergeleken kan worden. Een tweede doel is kinderen een kwaliteitsonderzoek laten uitvoeren door steekproeven te nemen. Er werd gedurende een week dagelijks een uur aan deze activiteiten gewerkt.

Aan het eind van de vorige les is afgesproken dat kinderen met een knaagdier thuis een zak of doos knaagdierenvoer mee zouden brengen. "Vergeet niet te kijken hoe duur het is en vraag waar het gekocht is." En nu staan er vier soorten voer in verschillende verpakkingen in de kring. Het lijkt makkelijk te beslissen: we nemen de goedkoopste. Maar het blijkt iets lastiger te liggen. We moeten immers omrekenen naar hetzelfde gewicht. Het probleem is duidelijk en in twee- of drietallen gaan de kinderen met onderstaand probleem aan de slag. De leraar had vooraf besloten de maat waarmee vergeleken zou worden niet vast te tellen, maar dit door de kinderen zelf te laten bepalen.

Knaagdierenvoer

Boerenbond:	2,5 kg	3,25
De Molen:	2 kg	2,49
Fleuren:	1 kg	1,55
Het Honk:	500 gr	0,75

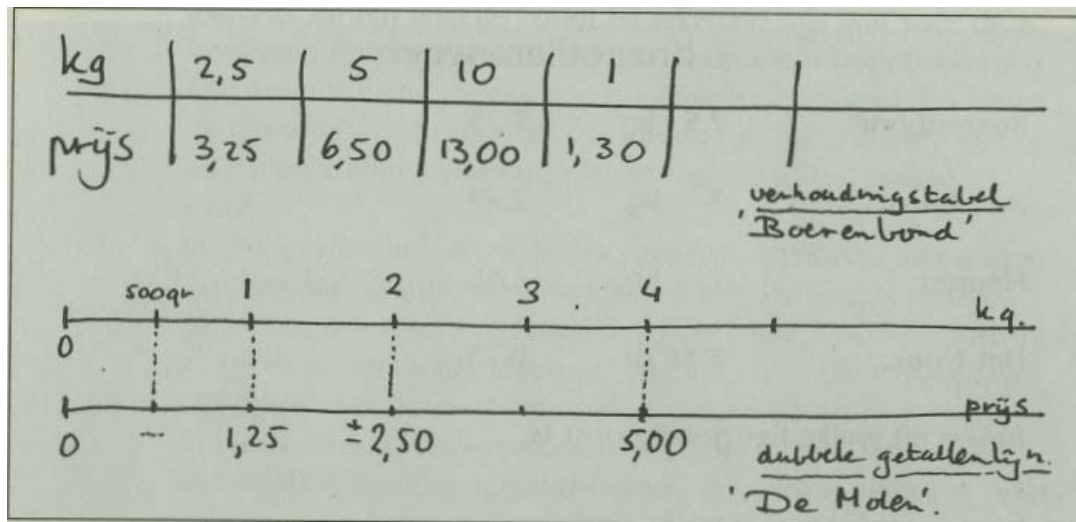
Reken uit welke de goedkoopste is.

Er blijken groepjes te zijn die eerst alles naar 1 gram teruggebracht hebben. Dat leverde wel problemen op, want ze kregen te maken met lastige deelsommen. Een ander groepje werkte alles

naar een kilogram. Dat ging al beter, maar ook zij kregen te maken met een paar lastige deelsommen. Met de groep bespreekt de leraar of het mogelijk is de getallen af te ronden en meer schattend te werk te gaan. Hier blijken sommige kinderen problemen mee te hebben. Het is niet eerlijk! Maar Patrick, behalve een goede penningmeester ook een goede rekenaar, brengt naar voren, dat het wel mag, als je maar bij het vergelijken van de uiteindelijke resultaten, bij kleine verschillen, wel rekening houdt met die afrondingen.

De leraar hanteert bij de gezamenlijke bespreking van rekenmodellen die kinderen ook (leren) kennen bij het rekenen met een methode. Met een dubbele getallenlijn en/of verhoudingstabel kun je dergelijke problemen goed inzichtelijk maken:

In goed knaagdierenvoer zit een grote verscheidenheid aan zaden en pitten. Patrick wijst ons er op dat het knaagdierenvoer van De Molen een eigen product is, een mengsel van bixs en een soort graan. De andere merken bevatten veel meer bestanddelen: zonnebloempitten, maïs, soorten granen, gekleurde vitaminebrokken. Tijd om over te stappen op een nieuw probleem. Welk voer heeft de beste kwaliteit?

In het gesprek in de kring komen we uit op het nemen van een steekproef door een bakje uit elke verpakking te nemen en de bestanddelen daarin te tellen. Elke groepje onderzoekt één merk voer. Tijdens het onderzoek worden interessante oplossingen bedacht voor het tellen van grote hoeveelheden. Eén groep gaat zo te werk: eerst doen ze de hoeveelheid bikskorrels in een reageerbuisje, vervolgens tellen ze hoeveel er in twee centimeter gaan en rekenen daarna het totale aantal korrels uit. De resultaten werden in onderstaande matrix ingevuld:

Aantal korrels

	Bix	mais	Haver	zonnebloempitten	rogge	tarwe	1	3	0
BoerenBond	113	4	198	3	22	32	1	3	0
De Molen	54	3	41	1	18	27	2	0	0
Fleuren	62	2	51	2	20	10	0	3	0
Hel Honk	44	4	151	5	75	22	0	1	1

Maar daarmee zijn we er nog niet. We weten nog steeds niet welk voer de beste kwaliteit heeft. Zo blijkt de uitspraak dat De Molen enkel graan en biks mengt niet juist: bij de steekproef vonden we zowel vitaminebrokken als zonnebloempitten en een diversiteit aan granen. In de gezamenlijke bespreking - de leraar neemt nu wel iets vaker het heft in handen - besluiten we de verhouding tussen biks en overige bestanddelen maar als maatstaf te nemen. Achteraf bekeken hadden we dat al eerder kunnen formuleren, maar deze onderzoekers-in-de-dop waren te enthousiast en ongeduldig om daar bij stil te staan.

Als we de verhouding biks: andere bestanddelen precies willen uitrekenen, worden we wel weer geconfronteerd met een paar heel moeilijke deelsommen, maar de kinderen weten uit eerdere activiteiten dat ze dit ook schattend verantwoord kunnen oplossen. Ook nu kan weer goed gebruik worden gemaakt van de dubbele getallenlijn of de verhoudingstabel.

Het onderzoekje werd schriftelijk vastgelegd:

De beste kwaliteit voer is dus de overmaat met het minste Bix erin. We hebben de "andere korrels" op en bepaalden de verhouding bix: andere korrels. Dit was het resultaat:

	bix	andere korrels
Boerenbond	113	279
Molen	54	92
Fleuren	62	88
't Honk	44	259

Dit resultaat kun je niet vergelijken. Daarom moesten we alles omwerken tot deze tabel. Dit deden we door te delen.

	bix andere korrels
Boerenbond	1:24
Molen	1:17
Fleuren	1:14
't Honk	1:58

Verpakking

Bij het kopen van een bepaald product met het geld uit de Klasse!kas, bijvoorbeeld voer voor de hamster (zie 'waar voor je geld'), kan de verpakking een rol spelen. Praat met de kinderen over de verpakking. Hoe is het verpakt? Is de verpakking echt nodig? Staat er informatie op de verpakking? Hoe ziet de verpakking eruit? Hoe is het kleurgebruik van de verpakking? Staat er een afbeelding op? Van welk materiaal is de verpakking gemaakt? Kan de verpakking hergebruikt worden? Wat voor invloed heeft de verpakking op het milieu? Hoe vervuilend is de verpakking? Is een andere verpakking ook geschikt? Nodigt de verpakking uit tot het kopen van het voer? Heeft de invloed van de verpakking op het milieu invloed op de keus om het product te kopen?

Productinformatie

Wanneer kinderen met het geld van de Klasse!kas iets willen kopen, dan is het prettig dat kinderen waar voor hun geld hebben. Aan een product valt dit lang niet altijd af te lezen. Als de kinderen bijvoorbeeld het plan hebben om koekjes te gaan bakken en hiervoor ingrediënten moeten kopen, dan kunnen ze op de informatie van de etiketten letten. Vooral voorverpakte voedingsmiddelen zijn voorzien van productinformatie.

Lees met de kinderen de etiketten, kijk naar de houdbaarheid, hoe het product bewaard moet worden of hoeveel er in een flesje of verpakking zit. Vaak worden er ook hulpstoffen toegevoegd. Wat zijn dat? Welke hulpstoffen zijn er allemaal? Waarom worden ze gebruikt en zijn ze echt nodig? Hoe weet je of een product gezond is of niet? Kijk ook op het product informatie over de voedingswaarde staat en wat deze informatie betekent. Op etiketten staan soms ook waarschuwingstekens. Bekijk de tekens. Wat betekenen ze?

Ook textiel, zoals kleding, is voorzien van productinformatie. Hier worden etiketten gebruikt. Bekijk de etiketten. Wat betekenen de symbooltjes? Wat kom je over het product te weten?

Keurmerken geven soms garantie, maar soms ook niet. Wat zijn keurmerken?

Bij apparaten zit meestal een gebruiksaanwijzing. Bekijk de gebruiksaanwijzing. Is de gebruiksaanwijzing duidelijk? Staat alles dat je nodig hebt om het apparaat te gebruiken erin?

Praat ook met de kinderen over of de productinformatie invloed heeft op het wel of niet kopen van het product. Beïnvloedt dit de keuze voor het product en de beslissing om het product wel of niet te kopen? Waarom?

Andere invloeden op koopgedrag

Naast bijvoorbeeld productinformatie en reclame kunnen ook aanbiedingen en biologische invloeden een rol spelen bij de keuzes die de kinderen met de Klasse!kas maken.

In het geval van het voer voor de hamster (zie 'waar voor je geld') kan een bepaalde aanbieding van invloed zijn op de keuze voor een soort voer. Wat is de invloed van een aanbieding? Weegt bijvoorbeeld 100 gram gratis voer op tegen de kwaliteit van een andere, iets duurdere soort? Hoeveel is de eventuele korting? Is de prijs van één product in alle winkels hetzelfde? Hoe zit het met de prijsverschillen van dat product? Dit zouden de kinderen kunnen uitzoeken.

De verkoper kan ook een rol spelen. Wat is zijn/haar rol? Moeten de kinderen alles geloven wat de verkoper zegt? Bijvoorbeeld dat er geen verschil is tussen het voer met 100 gram gratis en de iets duurdere soort? Of is het echt de laatste dag van de aanbieding? Of is het echt de laatste zak voer met 100 gram gratis? Gaan de kinderen daardoor sneller tot kopen over? Of laten ze zich er niet door beïnvloeden?

Biologische invloeden als weersomstandigheden en eetlust kunnen ook een rol spelen bij consumptie. Bij mooi weer hebben de kinderen misschien eerder zin in een ijsje, dat wanneer het regent. Of wanneer ze graag een spel willen kopen om mee te spelen, kunnen ze er ook voor kiezen iets te kopen, wat binnen en buiten gebruikt kan worden, zodat ze er vaker mee kunnen spelen. Niet alleen als het buiten droog is.

Consumeren en het milieu

Door het werken met de Klasse!kas en het nadenken over het besteden/verdienen van het geld daarvan, kan het milieu daarbij ook een rol spelen. Bijvoorbeeld:

- kopen we plastic bekertjes voor het drinken bij de pannenkoeken of regelen we dat anders?
- kopen we een plastic bal of kopen we een leren bal die veel langer meegaat?
- plastic ballen gaan minder lang mee dan een leren bal. Veel kapotte plastic ballen betekent meer afval.

Wanneer er geconsumeerd wordt, is dit een belasting voor het milieu. Ga met de kinderen na welke nadelen voor het milieu er vastzitten aan kopen en gebruiken van producten. Wanneer er iets gekocht wordt, kan er worden stil gestaan bij: Is het product echt nodig? Hoe is het verpakt? Is het een duurzaam product? Kan het worden hergebruikt? Is het product en/of de verpakking schadelijk voor het milieu? Gaat het om een wegwerpartikel? Is het energiezuinig? Praat ook over het belang van het gescheiden inzamelen van het afval.

De koopovereenkomst

Wanneer de kinderen in de winkel iets kopen met het geld uit de Klasse!kas, krijgen ze een kassabon. Een kassabon is het bewijs van een koop; een koopovereenkomst. Wanneer ze geen bon krijgen, kunnen ze om een bon vragen. De kassabonnen plakken de kinderen in het Klasse!kasboek.

Bij het kopen gaat er wel eens wat mis en het maken van afspraken is daarom belangrijk. Welke rechten en plichten hebben de verkoper en de koper? Wat is het voordeel van een kassabon? Mag je met de kassabon iets ruilen? Kan dat altijd of zit er een bepaalde termijn aan vast? Moet de bon ook bewaard worden en moet het artikel in de (onbeschadigde) verpakking zitten? Wat doe je als er iets gekocht is en het is kapot en het bonnetje ben je kwijt? Welke rechten en plichten heb je dan als koper?

Bij apparaten zit vaak een garantiebewijs. Wat is dat? Wat staat er in? Hoe lang is er garantie? Zitten daar ook bepaalde voorwaarden aan? Ruilen en garantie is niet een recht van de klant, maar een service van de winkelier.

Sociale beïnvloeding

Binnen een groep is er een verschil in smaak, voorkeur en mening die invloed hebben op de keuzes en beslissingen die gemaakt worden om een bepaald product met het geld van de Klasse!kas te kopen. Maar ook mode, rages en trends hebben hier invloed op. Discussier gezamenlijk over een aantal stellingen, waarbij ook stil wordt gestaan bij de beïnvloeding op elkaar.

Formuleer stellingen in de trend van:

- *Wat mijn vrienden kopen, koop ik ook altijd.*
- *Geld sparen is onzin*
- *Aan rages moet je mee doen, anders hoor je er niet bij.*
-

Schrijf een stelling op het bord. Welke kinderen zijn het met de stelling eens? Wie niet?

Discussier daarna gezamenlijk over de stelling. Wat zijn argumenten voor en tegen de stelling? Waardoor verander je eventueel van mening? Welke manieren worden er gebruikt om vast te houden aan een mening? Hoe kan je een ander overtuigen van jouw mening? Gaat dat makkelijk? Of juist niet? Na afloop van de discussie: Is iedereen bij zijn/haar mening gebleven? Waarom wel of niet? Welke invloed hadden de anderen op jouw mening?

Kosten-baten analyse

Doordat kinderen een Klasse!kas hebben, hebben ze geld te besteden. Als groep hebben ze gezamenlijk bepaalde wensen, maar het kan zijn dat er niet genoeg geld is om alle wensen te vervullen. Voor één dure wens (bijvoorbeeld een complete, mooi ingerichte leeshoek) zijn de baten veel leesplezier. De kosten zijn dat er voor dat geld wel drie andere wensen vervuld kunnen worden (bijvoorbeeld een voetbal, een springtouw en planten in de klas). De kinderen kunnen een kosten-baten analyse maken van hun gezamenlijke wensen. Dit kan ze helpen een keuze te maken voor de besteding van het geld uit de Klasse!kas.

